

POMIARY ŚRODOWISKA PRACY

Maciej Łabęda

PODSTAWA PRAWNA

- ▶ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 02.02.2011 roku w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U. 2011.33.166)
- ▶ § 3.
- ▶ Pracodawca zapewnia wykonanie badań i pomiarów czynnika szkodliwego dla zdrowia w środowisku pracy, nie później niż w terminie 30 dni od dnia rozpoczęcia działalności.

PODSTAWA PRAWNA

- ▶ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 roku w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U. z 2018. poz. 1286)
- ▶ W rozporządzeniu zostały określone wartości normatywne dla czynników szkodliwych dla zdrowia: chemicznych i pyłowych w załączniku nr 1, fizycznych w załączniku nr 2 (hałasu i hałasu ultradźwiękowego, drgań o działaniu miejscowym i ogólnym, mikroklimatu zimnego i gorącego, promieniowania optycznego laserowego i nielaserowego, pola elektromagnetycznego)

PODSTAWA PRAWNA

- ▶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac (tekst jednolity Dz.U. z 2016r. poz. 1509)
- ▶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 kwietnia 2017 r. w sprawie wykazu prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet w ciąży i kobiet karmiących dziecko piersią (Dz.U. z 2017r. poz. 796)

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW

- ▶ Pracodawca wskazuje czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy, dla których wykonuje się badania i pomiary, po przeprowadzeniu rozpoznania źródeł ich emisji oraz warunków wykonywania pracy, które mają wpływ na poziom stężeń lub natężeń tych czynników lub na poziom narażenia na oddziaływanie tych czynników, ze szczególnym uwzględnieniem:

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW

- ▶ 1) rodzaju tych czynników oraz ich właściwości;
- ▶ 2) procesów technologicznych i ich parametrów;
- ▶ 3) wyposażenia technicznego, w tym maszyn, urządzeń, instalacji i narzędzi, które mogą być źródłem emisji czynników szkodliwych dla zdrowia, z uwzględnieniem wyników pomiarów tej emisji dostarczanych przez producentów;

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW

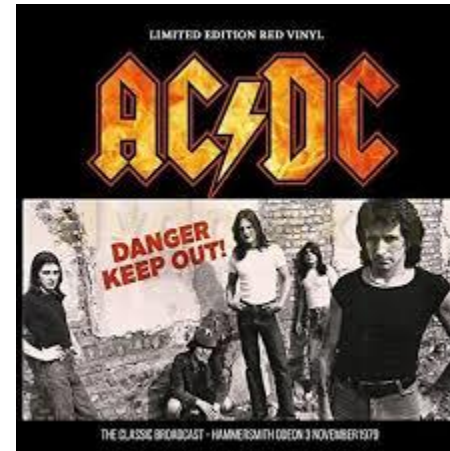
- ▶ 4) środków ochrony zbiorowej i danych dotyczących ich użytkowania;
- ▶ 5) organizacji pracy i sposobu wykonywania pracy;
- ▶ 6) rzeczywistego czasu narażenia na oddziaływanie czynników szkodliwych dla zdrowia, z uwzględnieniem obowiązującego u pracodawcy systemu i rozkładu czasu pracy.

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - HAŁAS

- ▶ Czynniki szkodliwe, jeden z najczęściej występujących w środowisku pracy.
- ▶ Hałasem nazywamy każdy niepożądany, nieprzyjemny, dokuczliwy dźwięk, który może być uciążliwy albo szkodliwy dla zdrowia lub zwiększać ryzyko wypadku przy pracy.

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - HAŁAS

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - HAŁAS

Przykłady stanowisk, na których wykonujemy pomiary hałasu:

- ▶ Ślusarz;
- ▶ Spawacz;
- ▶ Stolarz;
- ▶ Tapicer;
- ▶ Mechanik samochodowy;
- ▶ Drukarz;
- ▶ Obsługa wtryskarek;
- ▶ Obsługa młynków do tworzyw sztucznych;
- ▶ i wiele innych prac;

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - ZAPYLENIE

- ▶ W rozporządzeniu dotyczącym NDS-ów, NDN-ów pyły są wymienione w załączniku nr 1 (razem z czynnikami chemicznymi) np.
- ▶ Pyły drewna;
- ▶ Pyły mąki;
- ▶ Pyły organiczne pochodzenia zwierzęcego i roślinnego z wyjątkiem pyłów drewna oraz mąki;
- ▶ Pyły niesklasyfikowane ze względu na toksyczność;
- ▶ Cement portlandzki;
- ▶ Węgiel (kamienny, brunatny);
- ▶ Sadza techniczna;

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - ZAPYLENIE

- ▶ Przy pyłach określone zostały frakcje, dla których należy wykonać badania.
- ▶ Frakcja wdychalna - frakcja aerozolu wnikająca przez nos i usta, która po zdeponowaniu w drogach oddechowych stwarza zagrożenie dla zdrowia.
- ▶ Frakcja respirabilna - frakcja aerozolu wnikająca do dróg oddechowych, która stwarza zagrożenie dla zdrowia po zdeponowaniu w obszarze wymiany gazowej (w płucach).

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - ZAPYLENIE

- ▶ Pomiarzy zapylenia wykonujemy m.in. na stanowiskach:
- ▶ szlifierz;
- ▶ spawacz;
- ▶ stolarz;
- ▶ piekarz;
- ▶ przy produkcji żywności, obróbce ziół;
- ▶ przy produkcji opakowań kartonowych;

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - CZYNNIKI CHEMICZNE

- ▶ w zakładach powinien być wykaz substancji stwarzających zagrożenie oraz karty charakterystyki dla tych substancji.
- ▶ Należy przeanalizować, z jakimi substancjami pracownicy pracują najczęściej (ocena ryzyka) i wówczas sprawdzić karty charakterystyki dla nich.

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - CZYNNIKI CHEMICZNE

- ▶ Czasami w trakcie procesu technologicznego mogą wydzielać się substancje chemiczne, których nie będziemy mieli wymienionych w kartach charakterystyki.
- ▶ Współpraca z technologiem, kierownikiem, brygadzistą, pracownikiem.

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - CZYNNIKI CHEMICZNE

- ▶ Pomiarzy czynników chemicznych wykonujemy np. w:
- ▶ Drukarniach;
- ▶ Lakierniach;
- ▶ Serwisach samochodowych;
- ▶ Szpitalach;
- ▶ Przy produkcji tworzyw sztucznych;
- ▶ Laboratoriach itd..

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - MIKROKLIMAT ZIMNY

- ▶ Mikroklimat zimny odnosi się do warunków środowiska termicznego, dla których temperatura powietrza wynosi poniżej 10°C , a prędkość ruchu powietrza i jego wilgotność względna są większe odpowiednio od $0,1\text{ ms}^{-1}$ i 5%.
- ▶ Dopuszczalne wychłodzenie ogólne organizmu określa wartość wskaźnika IREQ_{min} i $\text{IREQ}_{\text{neutral}}$, które zależą od warunków środowiska termicznego, metabolizmu (wydatku energetycznego) oraz parametrów odzieży (izolacyjności i przepuszczalności powietrza).

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - MIKROKLIMAT GORĄCY

- ▶ Kryterium klasyfikacji środowiska termicznego do obszaru mikroklimatu gorącego jest wartość wskaźnika PMV (przewidywana ocena średnia) w zakresie powyżej +2,0.
- ▶ Obciążenie termiczne w mikroklimacie gorącym określa się za pomocą wskaźnika WBGT wyrażonego w stopniach Celsjusza [$^{\circ}\text{C}$].

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - MIKROKLIMAT ZIMNY I GORĄCY

- ▶ Chłodnie;
- ▶ Rzeźnie;
- ▶ Piekarnie;
- ▶ Huty;
- ▶ np. w jednej hali wiele maszyn wydzielających ciepło np. wtryskarek w okresie letnim;

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - DRGANIA MECHANICZNE

- ▶ Drgania w środowisku pracy dzielimy na:
- ▶ drgania o ogólnym działaniu, przekazywane do organizmu człowieka przez jego nogi, miednicę, plecy lub boki (drgania ogólne);
- ▶ drgania działające na organizm człowieka przez kończyny górne (drgania miejscowe).

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - DRGANIA MECHANICZNE

TYPOWANIE CZYNNIKÓW DO BADAŃ I POMIARÓW - POLE ELEKTROMAGNETYCZNE, PROMIENIOWANIE OPTYCZNE

- ▶ Pole elektromagnetyczne może występować np. przy zgrzewarkach, przy spawaniu elektrycznym, przy piecach indukcyjnych, przy liniach wysokiego napięcia, stacjach przesyłowo-rozdzielczych, transformatorach, przy urządzeniach medycznych np. rezonans magnetyczny, magnetoterapia.
- ▶ Promieniowanie optyczne laserowe (lasery, urządzenia laserowe) i nielaserowe (np. spawanie, piece hutnicze).

KTO MOŻE WYKONAĆ POMIARY ?

- ▶ **Pomiary tego rodzaju mogą wykonać laboratoria akredytowane.**
- ▶ W przypadku braku laboratoriów akredytowanych do badania lub pomiarów określonego czynnika, badania i pomiary wykonują:
  - ▶ 1) laboratoria szkół wyższych, instytutów naukowych Polskiej Akademii Nauk lub instytutów badawczych, które prowadzą badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy i mają wdrożony system zapewnienia jakości lub
  - ▶ 2) laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Wojskowej Inspekcji Sanitarnej i Państwowej Inspekcji Sanitarnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji - jeżeli mają wdrożony system zapewnienia jakości lub
  - ▶ 3) laboratoria prowadzone przez jednostki organizacyjne lub osoby fizyczne, które uzyskały certyfikat kompetencji w zakresie wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy na podstawie przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności, dysponujące aparaturą do badań i pomiarów tych czynników, która podlega udokumentowanemu nadzorowi metrologicznemu obejmującemu okresowe wzorcowania lub sprawdzania i konserwację.

LABORATORIUM TOX - LUX

- ▶ Akredytację posiadamy od 2010 roku
- ▶ - certyfikat nr AB 1178.
- ▶ Zakres akredytacji na stronie www.tox-lux.pl oraz www.pca.gov.pl

AB 1178

NA ILU STANOWISKACH NALEŻY WYKONAĆ POMIARY

- ▶ Według
- ▶ PN-Z-04008-7:2002 *Ochrona czystości powietrza. Pobieranie próbek. Zasady pobierania próbek powietrza w środowisku pracy i interpretacji wyników*
- ▶ pomiary należy wykonać na wszystkich stanowiskach, jeżeli tych stanowisk jest nie więcej niż 6, jeżeli więcej to co najmniej na 6 stanowiskach (zaleca się by liczba wytypowanych pracowników wynosiła $2\sqrt{n}$)
- ▶ Można to odnieść do pomiarów zapylenia i czynników chemicznych.

PO POMIARACH

- ▶ Sprawozdania z badań pracodawca powinien przechowywać przez okres 3 lat od ich wykonania.
- ▶ Pracodawca niezwłocznie informuje pracowników narażonych na oddziaływanie czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy o aktualnych wynikach badań i pomiarów oraz udostępnia im te wyniki i wyjaśnia ich znaczenie.
- ▶ Pracodawca prowadzi na bieżąco rejestr czynników szkodliwych dla zdrowia.
- ▶ Pracodawca wpisuje na bieżąco wyniki badań i pomiarów czynnika szkodliwego dla zdrowia do karty badań i pomiarów.
- ▶ Rejestr oraz karty pracodawca przechowuje przez okres 40 lat, licząc od daty ostatniego wpisu.

JAK CZĘSTO WYKONYWAĆ POMIARY CZYNNIKI CHEMICZNE I PYŁY

Czynniki chemiczne lub pyły	Powyżej 0,1 do 0,5 wartości najwyższego dopuszczalnego stężenie (NDS)	Co najmniej raz na dwa lata	Jeżeli wyniki dwóch ostatnich badań i pomiarów nie przekraczały 0,1 wartości najwyższego dopuszczalnego stężenie (NDS)
	Powyżej 0,5 wartości najwyższego dopuszczalnego stężenie (NDS)	Co najmniej raz w roku	
Czynniki o działaniu rakotwórczym lub mutagennym	Powyżej 0,1 do 0,5 wartości najwyższego dopuszczalnego stężenie (NDS)	Co najmniej raz na sześć miesięcy	Jeżeli wyniki dwóch ostatnich badań i pomiarów nie przekraczały 0,1 wartości najwyższego dopuszczalnego stężenie (NDS)
	Powyżej 0,5 wartości najwyższego dopuszczalnego stężenie (NDS)	Co najmniej raz na trzy miesiące	

JAK CZĘSTO WYKONYWAĆ POMIARY

- ▶ W przypadku występowania szkodliwego dla zdrowia czynnika chemicznego, dla którego została ustalona wartość **najwyższego dopuszczalnego stężenia pułapowego (NDSP)** np. acetyloaldehyd, cyjanowodór i cyjanki, tribromek boru, pracodawca wykonuje we własnym zakresie pomiary ciągłe stężenia tego czynnika za pomocą urządzeń lub z uwzględnieniem procedur spełniających wymagania określone w Polskiej Normie PN-EN 482 lub normie ją zastępującej.

JAK CZĘSTO WYKONYWAĆ POMIARY HAŁAS I DRGANIA

Czynniki fizyczne - hałas, hałas ultradźwiękowym, drgania mechaniczne działające na organizm człowieka przez kończyny górne lub drgania mechaniczne o ogólnym działaniu	Powyżej 0,2 do 0,5 wartości najwyższego dopuszczalnego natężenia (NDN)	Co najmniej raz na dwa lata	Jeżeli wyniki dwóch ostatnich badań i pomiarów nie przekraczały 0,2 wartości najwyższego dopuszczalnego natężenia (NDN)
	Powyżej 0,5 wartości najwyższego dopuszczalnego natężenia (NDN)	Co najmniej raz w roku	

JAK CZĘSTO WYKONYWAĆ POMIARY MIKROKLIMAT ZIMNY I GORĄCY

Mikroklimat zimny lub gorący		Co najmniej raz w roku	
	Jeżeli podczas dwóch ostatnich badań wartości wskaźników mikroklimatu nie przekraczały wartości dopuszczalnych dla 8-godz. dobowego wymiaru pracy	Co najmniej raz na dwa lata	

JAK CZĘSTO WYKONYWAĆ POMIARY POLE ELEKTROMAGNETYCZNE

Pola i promieniowanie elektromagnetyczne	Podczas ostatniego pomiaru stwierdzono występowanie tylko strefy pośredniej	Co najmniej raz na dwa lata	Jeżeli podczas dwóch ostatnich badań i pomiarów nie stwierdzono występowania stref ochronnych w miejscach wykonywania pracy
	Podczas ostatniego pomiaru stwierdzono występowanie również strefy zagrożenia albo strefy zagrożenia i strefy niebezpiecznej	Co najmniej raz w roku	

JAK CZĘSTO WYKONYWAĆ POMIARY AZBEST

Czynniki o działaniu rakotwórczym lub mutagennym - pył zawierający azbest	W przypadku narażenia na tego rodzaju pył	Co najmniej raz na trzy miesiące	
	Jeżeli wyniki dwóch ostatnich badań i pomiarów nie przekraczały 0,5 wartości najwyższego dopuszczalnego stężenie (NDS)	Co najmniej raz na sześć miesięcy	

JAK CZĘSTO WYKONYWAĆ POMIARY

PROMIENIOWANIE OPTYCZNE

Promieniowanie optyczne nielaserowe	Powyżej 0,4 do 0,7 wartości maksymalnej dopuszczalnej ekspozycji (MDE)	Co najmniej raz na dwa lata	Jeżeli wyniki dwóch ostatnich badań i pomiarów nie przekraczały 0,4 wartości maksymalnej dopuszczalnej ekspozycji (MDE)
	Powyżej 0,7 wartości maksymalnej dopuszczalnej ekspozycji (MDE)	Co najmniej raz w roku	
Promieniowanie optyczne laserowe	Powyżej 0,4 do 0,8 wartości maksymalnej dopuszczalnej ekspozycji (MDE)	Co najmniej raz na dwa lata	Jeżeli wyniki dwóch ostatnich badań i pomiarów nie przekraczały 0,4 wartości maksymalnej dopuszczalnej ekspozycji (MDE)
	Powyżej 0,8 wartości maksymalnej dopuszczalnej ekspozycji (MDE)	Co najmniej raz w roku	

JAK CZĘSTO WYKONYWAĆ POMIARY

- ▶ Badania i pomiary chemicznych i fizycznych czynników szkodliwych dla zdrowia wymienionych powyżej, wykonuje się każdorazowo, jeżeli nastąpiły zmiany w wyposażeniu technicznym, w procesie technologicznym lub w warunkach wykonywania pracy, które mogły mieć wpływ na zmianę poziomu emisji, poziomu narażenia albo wystąpiły okoliczności, które uzasadniają ich ponowne wykonanie.

POMIARY CZYNNIKÓW UCIĄŻLIWYCH

- ▶ Nie ma obowiązku wykonywania pomiarów czynników uciążliwych np. oświetlenie, mikroklimatu umiarkowanego.
- ▶ W przypadku oświetlenia pracodawca jest zobowiązany niezależnie od oświetlenia dziennego w pomieszczeniach pracy zapewnić oświetlenie elektryczne o parametrach zgodnych z Polskimi Normami.
- ▶ PN-EN 12464-1:2012 *Światło i oświetlenie. Oświetlenie miejsc pracy. Część 1: Miejsca pracy we wnętrzach;*

PODSUMOWANIE

- ▶ Każdy pracodawca, u którego występują czynniki szkodliwe dla zdrowia powinien wykonać ich pomiary;
- ▶ Pomiary mogą przede wszystkim wykonywać laboratoria posiadające akredytację;
- ▶ O wynikach informujemy pracowników;
- ▶ Po pomiarach wyniki wpisujemy w karty badań i pomiarów, na bieżąco aktualizujemy rejestr czynników szkodliwych dla zdrowia;
- ▶ Po odstępieniu od badań i pomiarów należy je ponownie wykonać, jeżeli nastąpiły zmiany na stanowisku pracy;

Dziękuję za uwagę

Zapraszam do współpracy:

Ośrodek Badań i Oceny Środowiska Pracy

„**TOX-LUX**” s.c.

ul. Łąkowa 31a

62-007 Biskupice

- ▶ [tel. 69304465](tel:69304465)
- ▶ www.tox-lux.pl
- ▶ e-mail: biuro@tox-lux.pl